

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ. կէս տարվանը 6 ռուբլ.։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմյանց խմբագրատան մէջ։

(Պատրաստողը գրվում են ուղղակի
Դիմում. Редакция „Мелк“)

Խմբագրատունը բաց է առաւօտան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերէն)։

Հայտարարութիւն ընդունվում է ամեն շաբաթով։

Հայտարարութիւնները համար վճարում են
խրաքանչիւր թաւին 2 կոպէկով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կարճեալ յիշեցում ենք։—Ներքին տեսու-
թիւնը, Նախկին Ալեքսանդրապոլից, Նախկին Բա-
գրատից, Ներքին լուրերը։—Արտաքին տեսու-
թիւնը, Թիֆլիսի, Նախկին Թիֆլիսից, Մի լուր
կ. Պոլսից։—Մշակույն հեռագիրները։—Ցայտարա-
րութիւնները։—Բանասիրական։ խնդիր։

ՊԱՏՏՈՆԱԿԱՆ ՀԱՆՈՐԴՈՒ- ԹԻՒՆ

Եւսոյ ռուսաց «Кавказъ» պաշ-
տոնական լրագրում կարդում ենք
հետեւեալ պաշտոնական հաղորդու-
թիւնը։

Երէկ, Մայիսի 22-ին ի Տէր
հանգալ Նորին Կայսերական
Մեծութիւն թագուհի Կայսրու-
հի Մարիա Ալեքսանդրովնան։

Թիֆլիսի Սիոնեան մայր-եկե-
ղեցում կատարվելու է հոգեհան-
գիստ երեք օր շարունակ՝ ուրբաթ,
շաբաթ և կիրակի, թէ կէսօրին
և թէ ժամը 6-ին երեկոյեան։

ԴԱՐՁԵԱԼ ՅԻՇԵՅՆՈՒՄ ԵՆՔ

Թիֆլիսաց Հայաստանի մէջ
տիրող սովի պատճառով, ինչպէս

շատ անգամ ասացինք, թափվել
են Թիֆլիս և Եւրկովկասի այլ
տեղեր, զանազան գաղթականներ
Հայաստանից, որոնք հիւանդ, մերկ
և սոված թափառում են քաղա-
քից քաղաք, գիւղից գիւղ, առանց
մի որ և է աշխատանք գտնել
կարողանալու։

Լրագիրների և ամսագիրների
խմբագրութիւնները, նոյնպէս և
մեր տիկիւնների մասնագործը և
մասնաւոր անձինք, թէև շատ
փող են հաւաքում յօգուտ Հա-
յաստանի սովեալների, բայց ի-
րանց ժողոված բոլոր փողերը ու-
ղարկում են Կ. Պոլիս կամ Վան,
իսկ մեր երկրում թափառող,
թիֆլիսաց Հայաստանից գաղթած
սովեալներին ոչ ոք այդ հիմար-
կութիւններից կամ մասնաւոր
անձներից չէ կամենում օգնել։

Մենք արդէն բացատրեցինք
մեր միտքը, թէ մի խմբագրու-
թեանը աւելի դժուար է այդ
անեղ բան թէ, օրինակ, տիկիւն-
ների մասնագործին։

Բայց ինչքան էլ խօսենք,—
ոչինչ չէ օգնում, մեր ասածների
համար լսող չը կայ։ Եւ ահա տի-
կիւնները սարքում են ալիգրի-վե-
ճակախաղը, հաւաքում են մի բա-
նի հազար ռուբլ. և դարձեալ չեն

պահում այդ փողերը իրանց մօտ
մեր երկրում թափառող, անօգ-
նական գաղթականներին օգնելու
համար, այլ դարձեալ ուղարկում
են այդ փողերը Վան կամ Կ.
Պոլիս։

Եւսոյ մի բանի շաբաթ է ար-
դէն որ խմբագրական դրան առաջ
անդադար պատահում ենք հայ
գաղթական մուրացիկներին, ու-
րոնք ողորմութիւն են խնդրում։
Երեւի նոյնը լինում է և Թիֆլի-
սի բոլոր մնացած տների դռների
առջև։ Բայց մասնաւոր կարողու-
թեան ոյժից վեր է օգնել այդ բազ-
մաթիւ մուրացիկներին։ Հար-
կաւոր է մի կազմակերպված, կա-
նոնաւոր օգնութիւն։ Հարկաւոր
է խեղճերին փող և շուրք բա-
ժանել։ Իսկ այդ կարող է անել
մի մասնագործ և ոչ թէ մի
խմբագրութիւն։

Կրկնում ենք որ թելաւում, օ-
րինակ, ժողովել են շուրքը, բայց
չը գիտեն ո՞ւմ ուղարկեն։ Թելա-
ւի օրինակին կը հետեւին և մեր
միւս քաղաքները, եթէ իմանային
թէ ում ուղարկեն հաւաքած շու-
րքերը... Բայց ինչքան էլ խօսես,
լսող չը կայ։

Պատերազմի ժամանակ կազմ-

ված գաղթականներին օգնող մաս-
նագործը քնած է և նրա ան-
գամները չեն էլ կամենում խոս-
տովանալ որ զօրծ չեն չինում
և հրաժարական տալ իրանց պաշ-
տօնից, որպէս զի նրանց տեղը
նորերը ընտրվին։

Եւ դա կը լինէր ուղիղ այդ
մասնագործի գործ՝ հաւաքել փո-
ղի նուիրաւորութիւններ և շուրք,
բաժանել թէ փողեր և թէ շու-
րքերը այստեղ թափառող գաղ-
թականներին։

Մասնագործը հիմնված է
գաղթականներին օգնելու համար
պատերազմի ժամանակ. այժմ
կայ Հայաստանում մի աղէտ
որ պատերազմից էլ անողորմ է,
սովը... Ուրեմն օգնել գաղթա-
կաններին այդ այն պաշտօնն է,
որ նա յանձն է առել և դեռ
լուծված չէ մասնագործը։

Բայց լսող չը կայ։

Մի ուրիշ պատճառ կայ, որ
խմբագրութիւններին անհնարին է
կատարել այն, ինչ որ կարող է
կատարել թէ հին մասնագործը
և թէ կանանց մասնագործը։
Խմբագրութիւնը կարող է փող
ժողովել և ուղարկել, տպելով
նուիրատուների ցուցակները, բայց

Ի Ե Ն Թ Ը

ԱՐԿԱՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՄԹՈՐԲԱԿԱՆ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Խ.

Վանքի զանգանների միջոց և հափառոր հնչիւն-
ները ծանուցին առաւօտան ժամը։ Աւելի բախ-
տաւոր արեղանները դեռ քնած էին փափուկ սե-
նեակներում, իսկ աւելի անբախտ արեղանները
շտապեցին Առաւօտայն տաճարը աղօթելու հա-
մար։

Յովհաննէս հայր սուրբը այս առաւօտ խիստ
վաղ զարթոնց, և թողնելով վարդանին քնած,
իմը դուրս եկաւ կացարանից։ Նա չէր գնում
աղօթելու, այլ սովորութիւն ունէր ամեն առա-
ւօտ այցելել վարդապետում գտնված գաղթա-
կաններին, և տեսնել, թէ ինչ գրութեան մէջ են
նրանք։ Այս առաւօտ տեսած թշուառութիւնները
այն աստիճան սիրտ կորաւորող էին, որ նա այլ
ևս ուժ չունեցաւ բոլոր անբախտներին այցելու-
թիւն անելու։ Ամեն տեղ նկատու էր սարսափու-
թի տեսարաններ, ամբողջ ընտանիքներ հիւանդ,
անխնամ, ընկած էին այս և այն անոթաւան
անմարդութիւնների մէջ, զոնչ մէկը առողջ չէր
մնացել, որ միւսներին հոգ տանէր։

Տխուր յուսահատութեան մէջ դառնում էր նա
դէպի վանքը, և մտքին դրած ունէր, այսօր, ինչ
հանրելով և լինի, մտնել վեհարանը և մասնաժող-
ովորդի համար շուտափոյթ օգնութիւն խնդրել։
Այդ միջոցին անցաւ նրա մօտից մի ֆայետօն,
նստողը, տեսնելով արեղային, հրամայեց կանգ-
նանք։

—Ինչ խաբար, ասաց նա մօտենալով։— Երեա-

նի նահանգապետը հաստատեց գաղթականներին
օգնելու համար կազմված մասնագործը. անդամ-
ներ ընտրվեցան բաւական հատաւարի անձինք։
Թիֆլիսից նոյնպէս ուրախալի լուրեր ստացվեցան,
այնտեղի մասնագործը եռանդով գործում է,
խոստանում են շուտով փողեր և բժշկական դա-
մաններ ուղարկել։

—Ուրախալ է, պատասխանեց արեղան։— Այս-
տեղ էլ մտածում են հրամաններ գրել հողեր
իշխանութեան գործակալներին նուիրաւորութիւն-
ներ հաւաքելու։

—Ո՞րտեղից պիտի գրեն։
Արեղան ձեռքը պարզեց դէպի վանքը։ Երեա-
տաւորը սկսեց ծիծաղել։

—Այդ ոչինչ նշանակութիւն չի կարող ունենալ,
պատասխանեց նա։— Նրանց հաւաքածը ալիգրի-
ցու փողը չի մտնի...

Եկաւ Մէլիք-Մանուկը Եր։

—Կու ինչ ուրախացրիք բերած լուրերովդ, ա-
սաց արեղան։— Ես էլ քիչ պիտի ուրախանամ։

—Ի՞նչով։

—Վարդանը այստեղ է։— Իմ սենեակում։

—Իրաւ, որտեղից դուրս ընկաւ այդ ստա-
նան. ես չէի հաւատում, որ միւս աշխարհից մար-
դիկ կարող են վերադառնալ։— Գնանք։

Երկուսն էլ սկսեցին գիմել դէպի վանքը։
Հանապարհին Մէլիք-Մանուկը հարցրեց արե-
ղայից։

—Կու լաւ ճանաչում ես Վարդանին։

—Զինդ տարուց աւել կը լինի, որ ես նրա
նետ ծանօթ եմ։ Մեր կողմերում նա յայտնի է
որպէս մի քանի կանաւորաշուտ։ Բայց երկար
ժամանակ ոչ ոք չը կարողացաւ հասկանալ, որ
նրա պարագմունքը շահաւորական նպատակ չու-
նի, եւ միայն զէնքեր էր տեղափոխում և շատ
անգամ ձրի բաժանում էր գիւղացիներին, և եթէ
պատահում էր երեւման ապրանքներ բերել, այդ
անում էր նա իր բուն վաճառքի հետքերը թաք-
ցնելու համար։ Նպատակը շատ բարի էր, բայց

տխուր հանգամանքները բոլորը ապարդիւն արե-
ցին...

—Ես մի քանի անգամ միայն կարողացայ տես-
նել նրան, պատասխանեց Մէլիք-Մանուկը։— Բայց
մինչև այսօր ոչ մի մարդ իմ համակրութիւնը այն
աստիճան չէ գրաւած, որպէս այդ եռանդոտ ե-
րիտասարդը։ Ես տեսայ, որքան քաջ, որքան ան-
զուլ է նա արիւնքով գործելու, այժման աւելի
ազնիւ, բարի և հաւատարիմ է բարեկամութեան
մէջ։

—Բայց գրանցել, վարդանը նշանաւոր է և իր
սատանայական խելքով. նա իր կենքում կատա-
րել է շատ բան, որքան հազիւ կարող էր կատա-
րել մի լաւ գործիչ հարկւր տարվայ ընթացքում։
Միայն նա խիստ համեստ է իր գործունէութեան
մէջ և սիրում է միշտ ծածկել իր ստանալ մար-
դու կեղծի մէջ։

Վարդանը, առաւօտան զարթնելով, գտաւ ի-
րան հայր սուրբի սենեակի մէջ մնալու։ Արեղանի
ճառագայթները ներս էին ծագել լուցի նեղ լու-
սամուտներից և լցրել էին նրան խիստ պայծառ
լուսով։ Բայց տաքացած օդը խեղդելու չափ ան-
տանելի էր։ Նա մօտեցաւ լուսամուտներից մէկին
և բաց արեց. զրոյի թաւը և հովասուն օդը անոր
հոտաւոր զարկեց նրա բոլորեղան երեսին։ Բայց
մի բան, կարծես, ծանրացել էր նրա սրտի վրա,
մի բան դարձեալ խեղդում էր նրան։ Մի փոքր
սպասեց, մինչև իր հիւրեկալով կը վերադառնար
Բայց ուշացաւ նա։ Վարդանը այժմ խիստ ան-
համբեր էր դարձել. նա դուրս եկաւ մի փոքր ա-
գաւտ օդ չնչելու։ Եւ որովհետեւ չէր ցանկանում,
որ վանքում տեսնէին կամ ճանաչէին նրան, այս
պատճառով ետեւի դռնից դուրս եկաւ դէպի լճի
կողմերը։ Այնտեղ գտաւ մի ծերունի եպիսկոպոս,
որին խօսին ճանաչեց։— Կա վանքի նշանաւոր
հնութիւններից մէկն էր։

—Բարով, պապի։

Ամբողջ միջառնութիւնը նրան ապաւինեց էր կո-
չում։ Պապին նստած էր ամուսնային արեղակի այ-

րող ճառագայթների հանդէպ և տարաջնում էր
իր սառած անդամները։ Նա նմանում էր հնդկա-
կան ֆադիրներին, որոնք չեն լուսացվում, չեն
սանրվում եղունգները չեն կտրում և լաւ չեն
հաշմուկում, որովհետեւ մեղք են համարում։ Լսելով
երիտասարդի ձայնը, նա ձեռքը դրեց ձախափ
վրա, որ աչքերից արդէն լոյսի ուղիղ ճառա-
գայթները, և վեր նայելով, ասաց։

—Չայդ ծանօթ է դալիս, որդի, բայց աչքերս
չեն ընկում, թէ դու ով ես, որդի։

—Ես Վարդանն եմ։

—Հատ ապրիւս, որդի, եկ, համբուրեմ քեզ։—
որքան մեծացել ես, որդի։

Վարդանը թոյլ տուեց իրան համբուրել։

—Նստի՛ր, որդի, այստեղ, ինչ մօտ։— Եւսոյ
պէս լաւ է։— Ի՞նչ լաւ տղայ ես դարձել, որդի։—
Միտդ գալիս է, որ կատուի նման մտնում էիր
իմ խուցը և միջոց էիր դողանում։ Այն ժամանակ
պստիկ էիր, շատ պստիկ։

—Միտս գալիս է, պապի, պատասխանեց Վար-
դանը խորին հաւաքանքով։— Ես գողութիւնը այս-
տեղ սովորեցայ...

—Ո՞վ չէ գողանում, հիմա ամենքը գողանում
են։ Արդարութիւնը ծիծեռնակի կաթն է դարձել,
ոչ մի տեղ չես գտնի։ Երկու օր չը կայ, որ ա-
նիծալները իմ խուցից գողացան մի քանի հարկու-
րուրի։ Հոգուս համար էր պահել։ Ի՞նչպէս գտան.
— Ես չեմ հասկանում. սատանան էլ չէր կարող
գտնել. Դրեւ էի առաստաղի տախտակամածի ե-
տեւը։— Բայց սատանանքը դրանցից պէտք է դաս
առնեն... Ա՛խ, նոյնվանք, նոյնվանք...

Պապի սենեակից փողոք գողանալը այնպիսի
մի սովորական բան էր, որ շատ չէր կարող հե-
տաքրքրել Վարդանին։ Այդ մօտ հարկւր տարե-
կան ծերունին իր ամբողջ կենսութեամբ ոչինչ չէր
ծախսել, և ձեռքը ընկած հաւաքելու ու պա-
հելու սովորութիւն ունէր։ Երբ նրա դանձը հա-
րկներին կամ հաղարկելի կը հասներ, յանկարծ
մի աներկոյթ ձեռք կը լսփշտակէր և կը տանէր

խմբագիրը, առանց մի որ և է ամենապիտանի յանձնաժողովի, չի ուզենայ յանձն առնել իր պատասխանատուութեամբ, առանց կոնսորիի փողեր և շրթեր այստեղ բաժանել. վերջապէս խմբագրութեանը անհարկն է իւրաքանչիւր մուրացկանի անցաթուղթը և վկայաթուղթը նայել՝ արդեօք նա ճշմարիտ է գաղթական է, թէ նոյն իսկ թիֆլիսի փողոցի մուրացկան:

Իսկ մի մասնաժողով այդ բոլորը կարող է հեշտութեամբ առնել:

Մենք դարձեալ կը սպասենք, յետոյ գուցէ ինքներս կանենք այն, ինչ որ ուրիշները չեն կարող առնել:

Այդ մասին դեռ կը խօսենք:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՎՈՒՅՑ

30 ապր.

Ազնիւ կերպով սկսած նպատակը ազնիւ կերպով է վերջանում. վերաբերելով ձեր վրա մի ազնիւ պարտականութիւն, լրացրեցի խմբագրի պաշտօնը, դուք աշխատել էք և աշխատում էք լրացրութեան միջոցաւ ազգայնութեան ազնիւ սերմը սերմանել ազգի սրտում, որոց պտուղները ազնիւ մշակմանից յետոյ, վայելելու է նոյն ինքն ազգը:

Ձեր լրագրի որ համարում, արդեօք գտնէ ներկայ 1880 թուականի, ընթերցողը չէ կարողում այն բազմաթիւ նուիրատուութիւնների ցուցակները տաճկաց Հայաստանի սովետի համար, ում կուրծքը չէ բարձրում ուրախութիւնից, երբ կարողում տեղեկանում է, որ ամբողջ հայ տարրը ձեռք ձեռքի տուած, իւր ամբողջ ոյժը՝ որ մի հաւաքած ճակատագրի հարուածներին անգամ դիմադրել է կամենում: Այդ ամենի շարժաթիւթը լրացրութիւնն է, որ յայտնելով հայ տարրին իր եղբոր

բոլորը: Բայց վերջին ժամանակներում յաճախ կրկնող գործութիւնները պայտիւն բաւական վարպետ չլինեցին: Նա իր սենեակում հարկւարտոր ծակուծակ ունէր, և փողերի ամեն մի մասը մի ծակում էր պահում: Եւ այս պատճառով,

Նա զոգողութեամբ, որ նրա զանազան մի անհրաժեշտ յատկանքներ, թէն ինքը սովորութիւն ունէր երգելու և հաւատացնել, թէ բոլորը տարան: Պայտիւն խիտ տիպական ժպտներից էր. և վարդանը ճանաչում էր նրան իր մանկութեան ժամանակից. նրա ժպտութիւնը միաբանութեան մէջ լեզուական նշանակութիւն էր ստացել: Պայտիւն համարում էր հարուստ արեղաններից մէկը, այն զանազանութեամբ միայն, որ ուրիշները իրանց հարստութիւնը դիզել էին աւելի մթին ճանապարհներով, իսկ պայտիւն սաստիկ խնայողութեամբ:

—Փող չատ ես սիրում, պայտիւն, ինչ պիտի առնես այսքան փողը:

—Ե՛հ, որդի, քաղուէս կայ, որ ուզող է կուտալիս, բայց գայլի անունն է խայտառակութիւն: Հիմար ո՞վ չէ սիրում փողը, հիմար փողի բազար է, բոլորը փողի համար են աշխատում:

Նա զոգողութեամբ ձեռքերով ծոցից հանեց թմախոտի տուփը, բաց արաւ, տեսաւ, որ դատարկ էր: Գուցէ հարկը անգամ նա այսօր բաց էր արել այդ դժբախտ տուփը և ամեն անգամ տեսել էր, որ դատարկ է, բայց դարձեալ չէր հաւատում իր աչքերին, և կարծում էր, թէ գուցէ մի հրաշքով ցրված կը լինի:

—Անիծվի Սիմոն վարժապետը, — դու իսո՞՞նչ առնում ես նրան, — քան կուգի տուփի, թանկեղէնի զուգիւն էլ տուփի, որ տանէ քաղաքից բուրձնի առնէ, տարաւ, համ փողը կերաւ, համ զուգիւն: — Դու բուրձնի չունես, վարդան:

—Ես չեմ գործ ածում, պայտիւն:

Թշուառութիւնը, հրաւիրում և յորդորում է օգնութեան ձեռք կարկառել դէպի նա:

Եւ այդ հրաւիրում և յորդորում մեղանում էլ արձագանք գտաւ: Սորանից մի քանի օր առաջ փողոցների հակառակներն կայցրած աֆիշները յայտնում էին մեր քաղաքացուց որ տեղոյս մի քանի հայ ղեկավարականը, մասնակցութեամբ մի քանի երիտասարդների, կամենում են օգնել իրանց սովորուած վանքի եղբայրներին և այդ նպատակով ամսոյս 26-ին ներկայացնելու են քաղաքական կրթութիւնը զանգիւնում «Պէպոս» կոմ. 3 արար, հեղ. Գ. Սունդուկեանցի: Մենք անդադար սպասում էինք ներկայացման օրին և անս ամսոյս 26-ին երեկոյան մենք ներկայ էինք արդէն այդ ներկայացմանը: Մասնակցում էին պ. պ. ի. Թոխաթեանց Գ. Ա. խնայողութեանց, ի. Նիկիտանց, Մ. Տէր-Սարգսեանց, Թ. Տէր Գալսեանց և Գ. Շահումյանց: Կանանց դերերը կատարում էին Ալեքս. Տէր-Սարգսեանց և օրիորդ Կ. Քանդաղանց: Ներկայացման ժամանակ ում աչքին չէր ընկնում պիտակի հերթը, Պէպոսի (Թոխաթեանցի) բուն տիպը, այն ազնիւ ձկնորսի, որի զէնքն է ապրել իր ճակատի քրտինքով և անդիւր իր մայրն ու քույրը անհաշիւ բայց՝ ազնիւ վաստակով: Ում աչքին չէր ընկնում ազգայնութիւնը զինով (Ալեքս. Տէր-Սարգսեանց) այն հարուստ-վաճառական աւաղակը, որի համար ոչինչ նշանակութիւն չունէր անբաղաճ նիւ մի ամբողջ ընտանիք. միայն թէ սեպակաւանցէր այն սեպակաւանութիւն, որի վրա հիւննում էր մի չքաւոր ընտանիք առաջին և վերջին յոյսը, որ այդպիսի վաստակներով կատարէր աւելի մի հրաման իր սիրած փեփեկի կամ կակուլին (Նիկիտ.), այն ընկերասէր և պարզամտ լոթին, որը իր սիրելի Պէպոսի սիրուն պատրաստ էր օգնել ամեն մի զէպոսով իր ամբողջ գոյքով: — Վախճան մուշէքով: Վերջապէս ում վրա հաւ մնաց ծիծաղելով այն բուն նոսրաներ-Աստուածաբան Վիգորին (Տէր-Սարգս.) տեսնելու, որի համար Պէպոսի հօր անդերձ չը կատարել և բարաթի կորցնել մահու հարուած էր, իսկ բարաթի գտնելը, ապառնութիւն այդ հարուածից: Շատ գեղեցիկ էին իրանց գերբերում տիկ. Ա. Տէր-Սարգսեանց օր. Կ. Քանդաղանցը և միւս մնացեալները: Անտրակտներում երգում էր պ. Նիկիտանց առանձին և խմբի մասնակցութեամբ: — Յաւանք էր նկատել միայն, որ դաշխիճը կիտով չափ դատարկ էր, երկր տեղերի թանգութիւնն էր պատճառը: — Ներկայացումից զուտ արդիւնք մօտաւորապէս մնաց 350 ր:

Լսում ենք որ վերոյիշեալ գումարից 100 ռուբլին նուիրել է տիկին Հ. Յովհաննիսեանցը և 25 ռուբլին մի անչայտ պարոն: Փասք և պատիւ այդպէսի զղարկու սրտերին:

այնուհետեւ սեպած ծխախոտը փչեց ափի մէջ, զոգողութեամբ մատներով մանրեց, և կծու փոշին քաշեց պնչածակերի մէջ:

—Միթէ այդպէս են պահում քեզ, պայտիւն, որ բուրձնի փող էլ չեն տալիս:

—Ե՛հ, որդի, աշխարհս փոխվել է, ուր են Ներսէս Վահագնի ժամանակները: Այն ժամանակ սէր կար, միաբանութիւն կար, այն ժամանակ մեծ կար և փողը կար: Իսկ հիմայ ամեն բան տակնուրաւ է եղել: Ով որ ճարտար սուտեր խօսել գիտէ, ով որ խելացի կերպով խաբել գիտէ, նա է առաջ ընկնում: Մեր նմանների ռեկին ով է նայում: Ե՛հ, հիմայ նոր հաւեր են եկել, ու երկաթէ ձուաններ են ածում:

Պայտիւն Ներսէսի ամենաշնորհ պաշտօններից մէկն էր. այդ յաւիտենական յիշատակի արժանի կաթողիկոսի անունը նրա լեզուում սրբութեան նշանակութիւն ունէր: Ամեն մի զեղծում տեսնելու ժամանակ, երբ նրա սիրտը վշտանում էր, նա միշտ սովորութիւն ունէր յիշել Ներսէսի ժամանակները, որ նրա համար իշխանների ոսկեղաբն էր:

Պայտիւն այժմ մի առանձին հոգեզմայլութեամբ դարձեալ յիշեց ոսկեղաբն: Նա ցոյց էր տալիս գեղեցիկ լիճը, բացատրում էր, թէ ինչ նպատակներ համար էր յիշել տուել այն մեծ մարդը այդ գեղեցիկ լիճը: Գոյց էր տալիս լճի մօտ մի աւերակ, որ պէտք է թղթի գործարան լինէր, որ լանքը ուրիշ տեղից թղթեր ընկել չը տար, իսկ այժմ այնտեղ վաճառի զուգեղները իշաներ էին կապում: Գոյց էր տալիս լճի հանդէպ մի ուրիշ աւերակ, որ պէտք է մետաքսի գործարան լինէր, որի համար անկել տուել Վահագն անտառի մի աճաղի մասը, որ բազկանում էր թթմիններից: Զիչելով անտառը, նա չը կարողացաւ իր արտասուքը դուգել և պատմեց, թէ Վահագնը իր անկել տուած ծառերը այնքան էր սիրում, որքան հայրը կը սիրէ իր զաւակներին: Երբ գնում էր անտառը, միշտ մի փոքրիկ կտորը իր մօտ ունէր, և իր ձեռքով կտրատում էր ծառերի աւերողը:

Վերջացնելով նամակ և յայտնելով իմ խորին շնորհակալութիւնը, պարտականութիւն եմ համարում յայտնել և իմ համեստ խորհուրդը մեր ղեկավարական թատրոնաւերներին, որ նորա չը զուանս մասնակցելու մեր ապագայ ներկայացումներին էլ, որով մեծ զարկ տուած կը լինէին տեղոյս թատրոնական գործին և կատարած կը լինէին լիովին մեր յոյսը, թէ ամբողջ հայ տարրը հոգով միացած, ձեռք ձեռքի տված աշխատում է ազգային բարօրութեան և յառաջադիմութեան համար:

Մ. Միրզոյեանց

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒՅՑ

Ապրիլի 20

Շատ հասկանալի է, որ ոչ մի հասարակութիւն կրթութեան գործի մէջ չէ կարող շատ առաջ գնալ, եթէ ուսման հետ միացած չը լինի և արհեստագործութիւնը: Այդ կողմից Բագուի հայ հասարակութիւնը պէտք է կրթութեան խիստ ստորին աստիճանների վրա դառնալ: Նա ոչ միայն չէ աշխատում դարգացնել արհեստը, այլ տակաւին մի հին նախապաշարմունքով բաւական արհամարհանքով է նայում դէպի արհեստագործ: Այսօր մեր հասարակութեան մէջ մի հարստահարող չար չի, մի ստոր գրագիր ծառայող, կամ մի հազար ու մէկ խորագիրութեամբ հարստացած պարոն աւելի մեծ պատիւ ունէ, քան իր արդար աշխատանքով ապրող արհեստագործը:

Բոլորին յայտնի է, որ Բագուն, որպէս ծովագլխայ քաղաք, և որպէս ամենապարմար նաւահանգիստ մեծ ապագայ ունի, մասնաւոր այն ժամանակ, երբ այդ քաղաքը միացրած կը լինի Փոթի-Թիֆլիսեան երկաթուղու գծի հետ: Նաև այժմ, Անդրկովկասեան քաղաքների առաջինը կարող է համարվել իր արդիւնաբերութիւններով: Այսօր բաւական է միայն յիշել, որ ամեն տարի մի քանի միլիոն պուլը նա ֆոտոգէն է արդիւնահանում: Դրա համեմատ արհեստագործութիւնը պէտք է ծաղկած լինի, որի վրա ամենին ուշադրութիւն չէ դարձնում մեր հայ հասարակութիւնը: Իրեն օրինակ ես կը յիշեմ մի քանի փաստեր. Բագուի մէջ այժմ կայ վեց գլխավոր գործարաններ մեքենաներ պատրաստելու համար (ЖЕЛѢЗНЫЙ ЗАВОД), որոնց մէջ աշխատում են հարկւարտոր գործաւորներ: Այդ գործաւորները, սկսեալ առաջին վարպետից մինչև վերջին աշակերտը բոլորը առուներ, չվերադարձնել կամ եւրոպացի են, բայց ոչ մի հայ: Դրա հակառակ մտէք մեր դատարանները, մեր պոլիցիան, մեր մաքսատունը և մեր

ճիւղերը: Եւ նա բոլոր ծառերը ճանաչում էր, և գիտէր, թէ տարւոյ մէջ որը որքան է մեծացել: Այդ տեսնելով Վահագնը ուրախանում էր, որ պէս հայրը, նայելով իր մանուկի աճող հասակին, ուրախանում է և այն:

Վարդանը նկատելով, որ այդ պատմութիւնը շատ երկար կը ձգվի, կամենում էր հեռանալ: —Վահագն մօտ բեր, վարդան, ատաք պայտիւն: Վարդանը ակնաչք մօտ տարաւ և լսեց հետեւեալ խօսքերը:

—Շուտ հեռացիր այստեղից, որդի, քեզ վրա խորթ աչքով են նայում:

—Ինձ այստեղ դեռ ոչ ոք չի տեսել, պայտիւն:

—Բաւական է, որ մէկը տեսել է: —Ես վատ բաներ լսեցի քո մասին:

—Ձեր ականքները իսո լաւ չեն լսում, պայտիւն, ինչպէս լսեցիք:

—Պայտիւն ակա՛նքները այն ժամանակ միայն վատ են լսում, երբ խօսքը իրան ձեռնուռ չէ, բայց պէտքական խօսքը նա խիղոյս լսում է:

Վարդանը ծիծաղեց և հեռացաւ:

Պայտիւն նրա ետեղից կանչեց:

—Եւր, վարդան, եթէ քաղաքը գնալու լինիս, չը մոռանաս ինձ համար մի քիչ բուրձնի ուղարկել: Դու իսո տեսնիր, որ տուփս դարդակ էր:

Այդ միջոցին յայտնվեցան Մէլիք-Մանուկը Յովհաննէս հայր սուրբի հետ:

—Ի՞նչ էլի խօսում այն պայտիւն հետ, հարցրեց վերջինը:

—Նա միայն ազնիւ մարդն է այստեղ, պատասխանեց Վարդանը, և դառնալով Մէլիք-Մանուկին, ասաց.

—Ես կը ցանկանայի ձեզ հետ առանձին խօսել, որդւր, ունէք այստեղ որ և իցէ ծանօթ տուն:

—Ունենմ:

Վարդանը ոչ թէ պայտիւն խօսքերից կասկածի մէջ ընկաւ, այլ առհասարակ աշխատում էր իրան հեռու պահել վաշխից: Բացի դրանից, նա անհանգիստ էր լալայի մասին, պէտք էր գտնել նրան,

պաշտօնական այլ հիմնարկութիւնների մէջ, — այն տեղ կը տեսնէք բազմաթիւ հայ ծառայողներ, որոնց մեծամասնութիւնը հասարակ գրագիրներ են, Մեր ծնողները աւելի բարեք են համարում, որ նի առջև մաշվեն, բարակացաւ ստանան, որ վերջապէս չինսովիկ դառնան, քան թէ մի գործաւորանում յանձնելով, նրանցից օրինաւոր արհեստագործներ պատրաստեն: Յուսով եմ, որ ծնողները, մասնաւոր աղքատ ծնողները ուշադրութիւն կը դարձնեն այդ կէտի վրա:

Վերջացնելով նամակս, հարկւար եմ համարում մի քանի խօսք տալ մեր դպրոցների չափորոշիչ վրա: Մշակիւն անցեալ տարւոյ համարներ, իրից մէկի մէջ տպւած էր մի նամակ, որի մէջ, ի միջի այլոց, ուշադրութիւն էր դարձրած տեսուչ պ. Ստեփանեանցի վրա, յայտնելով այն միտքը, թէ նա չէ կարող կատարել հայոց ուսումնարանի տեսչի պաշտօն, երբ մի և նոյն ժամանակ կատարում է և Բագուի ամբողջ նախնայի ղեկավարի պաշտօնը: Այդ լուրը այժմ հաստատուած է, որովհետեւ, որպէս լսում ենք, պ. Ստեփանեանցը այժմ դիտաւորութիւն ունի թողնել Բագուի ուսումնարանը և այցելութիւն անել զաւառների ուսումնարաններին և նրանց ընտելութիւններին ներկայ գտնվել: Բայց թէ ում է յանձնելու նա մեր դպրոցի տեսչութիւնը, — չը գիտենք: Մենք զարմանում ենք, թէ ինչու Մարդասիրական ընկերութիւնը վարձեց այդ պարոնին, երբ նա կանխապէս գիտէր, որ պարոնը տէրութեան ծառայութեան մէջ է գտնվում, որեւէ և չէր կարող և ժամանակ չէր ունենայ մեր ուսումնարանի վերաբերութեամբ իր յանձնառած պաշտօնը խղճմունքով կատարել: Միթէ չէր կարող պ. Ստեփանեանցին տուած 1400 ռուբլով վարձել մի աւելի յարմար տեսուչ, որ գտնէ հայերէն խօսիկ գիտնար, որից զուրկ է պ. Ստեփանեանցը, այլ ես չենք խօսում նրա մանկավարժական թերութիւնների մասին: Բայց Մարդասիրական ընկերութիւնը բացի տեսչութեան պաշտօնից, պ. Ստեփանեանցին ուսուցչի պաշտօն էլ յանձնեց, և նա իր գասերը հին խալիֆաների նման հասնելու է զաւազանների հարուածներով: Շատ առանձնապիւ է, որ այդ տեսակ տեսուչը ինչ ուղղութիւն կարող է տալ միւս վարժապետներին:

Ա. Մովսէսեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԻՆ

Գրիգոր Աթուրեանի կը կարգայ իր հայերէն դասարանները: Մովսէսեանցը չէր հայտնաւորում եր

պէտք էր մի տեղեկութիւն ստանալ նրա մասին: Նա խնդրեց Յովհաննէս հայր սուրբից, որ նա հարողէ իրան, եթէ որ և իցէ տեղեկութիւն ստանալու կը լինի քահանաներից:

—Ես լուր ստացայ, որ այսօր մինչև ճաշ կը դան քահանաները և ցուցակները կը բերեն, ասաց հայր սուրբը: — Ես անմիջապէս քեզ խմբագրել տամ:

—Գիտե՞ք մեր տեղը, հարցրեց Մէլիք-Մանուկը: —Գիտես:

—Ուրեմն գնա՛ք, վարդան:

Այդ միջոցին հրապարակի վրա երևաց մի փոքրիկ խումբ, որ դանդաղ կերպով շարժվում էր դէպի գերեզմանատունը: Մի քանի աշակերտներ տեսնում էին մի դադաղ: Քահանայ չը կարող լինեալ քահանային կարող էին պատրաստ զուրկ գերեզմանատանը: Նա այնտեղից չէլ հեռու նուս, ի նկատի ունելով, որ ամեն ինչը նոր դադաներ կարող էին բերվել: Մի կին, յենած երկու ուրիշ կանանց թիկերի վրա, գնում էր դադալ հետ: Նա լաց չէր լինում, և ոչ արտասուք էր րկում նրա ցամաքած աչքերում: Նա գտնվում էր մի տեսակ սարսափելի չուարման մէջ, որ տուկ է հոգու այն տրամադրութեան, երբ բոլոր զգացումները խորտակվում են մի ծանր և անհակալ հարուածի ներքոյ: Երևում էր, որ այդ կինը հանգուցեալի մօտ աղգականը պէտք է լինէր: Նրա փէշերից քաղւ էին ընկած երկու փոքր երեխաներ. դրանք լաց էին լինում: Վարդան պատգմներից ոչ ոք չէր գնում դադալի հետ, բացի մեղ ծանօթ բժշկապետից, որ որոշվում էր աղքատ կիսամեր խումբի մէջ:

Վարդանը և Մէլիք-Մանուկը հեռուից տեսնալով թշուառ յուղարկաւորութիւնը, բայց ուշադրութիւն չը դարձրին և անցան: —Եւ ով ուշադրութիւն կը դարձնէր: Ամեն օր, ամեն լույս հանդիպում էին այսպիսի տեսարաններ, որոնք արդէս սովորական երկրորդների կարգն էին անցնել:

(Կը շարունակվի)

կուշարժի օր. մայիսի 26-ին, Արծրունու թատրոնում Սկիզբը 8 ժամին երեկոյան, Գասախոսութեան արդիւնքը լինելու է յօգուտ Վանի սովանանքներին, Գասախոսութեան բաղկացած է երկու մասերից. Պրոգրամայի հետ կը ծանօթացնենք մեր ընթերցողներին, Գնորդներուն են լինելու, Լոսանքը 5 րոպէ (երկու ծածկած լոսանքից մի լոսան կարելի է կազմել երկուսի գինը 10 րոպէ), առաջին և երկրորդ կարգը բազմակիցներին 2 րոպէ, մնացածները 1 ր. 50 Կ., բոլոր աթոռները 1 րոպէ Գալէրէյի թէ առաջին և թէ հետեւեալ կարգերը 30 Կապէկ, Տոմսակները կարելի է ստանալ Արծրունու թատրոնի կասայի մէջ և Մշակոյ խմբագրատանը:

Խօսում են թէ ֆրանսիական ընդհանուր հիւպատոս ՌԻՖԼԻՍԻՍ Նշանակված է ոչ թէ Շարլ դէ-Կուտուլի արգական Լուի դէ-Կուտուլի, այլ նոյն ինքը Շարլ դէ-Կուտուլի «Temps» լրագրի այժման խմբագիրը, որ երկու տարի առաջ այլ ցերեկով կովկասը, այնչափ համակրելից կերպով վերաբերվեց դէպի հայոց ազգութիւնը կովկասից իր մի քանի տոննակ գրած նամակներով մէջ. Շարլ դէ-Կուտուլի իր թիֆլիս եղած ժամանակը մեծ ցանկութեամբ էր յայտնում կրկին այցելել կովկասը, նորան հանգամանքօրէն ուսումնասիրելու համար, երբի պ. կուտուլին աջողվում է իր մտորութիւնը իրագործել իր այժման պաշտօնով կովկասի մայրաքաղաքում:

ԱՍԼԱՅԱՅԻՑԻՑ մի հայ-կաթոլիկ, պ. Յակովբ Մէլքեանց ուղարկել է մինչ 10 րոպէ, յօգուտ Վանի սովանքի, որ նա նուիրաբարեգործութեամբ հաւաքել է այդ քաղաքի հայ-կաթոլիկների մէջ: Մէլքեանց, Յարութիւն Ժախեանց, Խաչատուր Ալվարեանց, Կարապետ Ալանեանց, Քերթիզէ Տէր-Պողոսեանց տուեցին իւրաքանչիւրը 1 րոպէ, Պողոս Ժախեանց տուեց 1 ր. 50 Կ., Գովհանէս Քոսեանց, Աբրահամ Ճուրաբեանց, Կարապետ Քոսեանց, Կարապետ Քոսեանց (էրզրումցի), Մկրտիչ Քոսեանց տուեցին իւրաքանչիւրը 50 Կ., Մկրտիչ Ճուրաբեանց 60 Կ., Շէկոյեանց 40 Կ., Գովհանէս Մաղանեանց 30 Կ., Ընդամենը 10 ր. 30 Կ.: Փօստի ծախսը հասած 10 րոպէ:

Շատ անգամ օտար լեզուներից հայերէն լեզուով թարգմանողները միմեանք խանգարում են միմիկալ աշխատութիւնների մասին տեղեկութիւն չունենալով և վեր առնելով մի և նոյն գիրքը թարգմանելու համար, Այդպիսով երկուսից միմիկալ աշխատութիւնը, որ քիչ ուշանում է, շատ անգամ ապարդիւն է լինում: Այդ առիթով մենք այս օրերս մի նամակ ստացանք Արեւմտից, օրիորդ Եղիսարէթ Սիւխանեանցից: Անա նամակը, Պարագիւծով ազատ ժամանակ մի քանի դրական աշխատութիւններով, օրինակ թարգմանութիւններով, ես արդէն վերջացրած ունեի Զօֆմանի «Աբրահամ Լինկոլն» կամ գերիների ազատողը գրքի հայերէն թարգմանութիւնը, երբ կարգացի ձեռք լրագրում որ մի ուրիշ անձն էլ թարգմանել է նոյն գիրքը հայերէն լեզուով: Այդպիսով իմ աշխատութիւնս զուր անցաւ: Որպէս զի նոյնը չը կրկնվի, հարկաւոր եմ համարում առաջուց յայտնել որ այժմ ձեռք իմ տուել Եղիսարէթ Սիւխանեանցի լեզուով վերանայով փոքրիկ թարգմանութեան օր Ս. Պետրեւորդի Զրէքէլեան ընկերութեանց պրէմիայի է արձանացել: Լաւ կը լինէր, որ ամեն մի անձն, որ մեզանում յանձն է առնում մի որ և է գիրք թարգմանելու, առաջուց յայտնէր իր դիտաւորութեան մասին, լրագրութեան միջոցով:

Ստացանք ԴԵՐԲԵՆԻՑ, Աթանէս Պողոսեանցից 8 րոպէ յօգուտ Վանի սովանանքների:

Շտրեակալութեամբ ստացանք մի նոր հատոր «Собрникъ Свѣдѣній о Кавказѣ» ժողովածուի, որ պարունակում է իր մէջ 1876 թւին թիֆլիսում կատարված միտական ժողովրդագրութեան արդիւնքը, Այս գիրքը խմբագրել է պ. Կ. Կորեպկով: Յոյս ունենք այդ գրքի մասին խօսելու:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻԲԻԲԻՍ
Թիւրքաց կառավարութիւնը ամենքից, մանաւորապէս Ռուսաստանից պաշտպանութիւն գրտաւ: Ռուսաստանի համար անգլիական նաւատորմի Մարմարան ծովի մէջ մնալը մի և

նոյն էր, եթէ նա Սև ծովի մէջ մնար, մանաւորապէս եթէ ի նկատի առնենք Բոսֆորի ամրոցների այժմեան դրութիւնը: Բոսֆորի ամրոցները կարող են արգելել Սև ծովից Կ. Պօլիս անցնելը, բայց չեն կարող արգելել որ և է նաւատորմին մտնել այդ ծովը:

Անգլիացիներին չաջողվեցաւ կրկին անգամ մտնել Մարմարան ծովը, բայց նրանք յոյս չը կորցրին այդ նպատակին հասնել. սկսեցին փորձեր անել Սև ծովի վրա ծովային կայանները ձեռք բերելու համար: Այդ ձեռնարկութիւնը, որ Ռուսաստանի դէմ էր ուղղված, Թիւրքիայի համար աւելի էլ վտանգաւոր էր: Դժուար չէ հասկանալ, որ անգլիական նաւերի ներկայութիւնը Սև ծովի մէջ կը շատացնէր նրանց նաւերի թիւը: Բոսֆորի ջրերում: Ներկայումս դաշնագրի համեմատ Անգլիան Թիւրքիայի ջրերում իրաւունք ունի մի բանի կայարանական նաւեր ունենալ. այդ իրաւունքից օգուտ քաղելով, Անգլիան անդադար նաւեր է ուղարկում նրանց փոփոխելու համար և այդպիսով Բոսֆորի ջրերի մէջ նա միշտ ունենում է երեք, չորս նաւեր, մինչդեռ միւս պետութիւնները ընդամենը երկու երկու նաւ ունեն: Եթէ Անգլիան իրաւունք ստանայ Սև ծովի վրա ծովային կայարանները ունենալու, Բոսֆորի ջրերում նրա նաւերի թիւը կաւելանայ: Բիւֆօնֆիլի միւնիստրութեան նախագծերը ըստ պիտակ թիւերով էին կարված: Թիւրքիան մերժեց և չէր կարող չը մերժել, որովհետեւ Ռուսաստանը չէր համբերի անգլիական նաւերի ներկայութիւնը Սև ծովի վրա նոր կայարաններում: Թիւրքիան մերժելով ծովային կայարանների խնդիրը, մերժեց նոյնպէս և Արեւմտեւորեւոտ նաւահանգստի զիջելը: Իսկ այդ նաւահանգիստը ձեռք բերելու համար Անգլիան բաւական շատ աշխատեց:

Այդպէս էր գործում Անգլիան և պատրաստվում էր Ռուսաստանի հետ ծովի վրա պատերազմել: Յամաքի վրա լինելու պատերազմի համար նա աւելի էլ ընդարձակ չափերով էր պատրաստվում: Ինչպէս որ Կ. Պօլիս մէջ անգլիական զեւպանը, նոյնպէս էլ Թիւրքիայի միւս քաղաքներում Անգլիայի դիպլոմատական գործակալատարները ձգտում էին թուլացնել Ռուսաստանի նշանակութիւնը, ձգտում էին վարձկան զորքերի համար տարրեր պատրաստել: Առաջ մտածում էին քրիւրերի վրա հիմնվել, բայց երբ իմացան, որ քրիւրերը յուսալի տարր չեն կազմում, վճռեցին հասնել իրանց կողմը դարձնել: Եւ ահա ըսկուվում է հայերին հովանաւորելու խնդրը, օկուվում է կատակ խեղճ քրիստոնեայի հետ, որ ուժաթափ էր լինում քրիւրերի և թիւրքաց վարչութեան հարստահարութիւններից: Եւ և նոյն ժամանակ Անգլիան ամեն միջոցներ գործ էր դնում, որպէս զի հայերից դէպի Ռուսաստանը ունեցած համակրութիւնը անհետանայ: Հասարակ հայ դատակարգի մեծամասնութիւնը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան: Հայերին շողորթութիւն շատ վատ ազդեց մահմետականների վրա, որոնք սահական Թիւրքիայում չափազանց անբաւական են անգլիացիներից: Վերա յիշվածներին Անգլիան հասնում էր անգլիական հիւպատոսների օգնութեամբ, որոնց թիւը չափազանց շատացաւ, որովհետեւ Հասարակութեանը չը հաւատաց անգլիացիներին, բայց բարձր դատակարգերը, մանաւորապէս վեզիրայ քաղաքներում, խաբկեցան
